

MİMARİ MİRASIN KORUNMASINDA UYGULAMA ELEMANLARININ YETİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK YAYGIN EĞİTİM UYGULAMALARI

Nurdan KUBAN*, Yegân KÂHYA**

Alındı: 24.01.2014; **Son Metin:** 05.01.2016

Anahtar Sözcükler: Mimari koruma;
Uygulama elemanı; Yaygın eğitim; Sertifika
programları

1. Sektörde “ara eleman” olarak anılan teknik personel, evrensel koruma yaklaşımı çerçevesinde, uzmanlarca verilen kararları uygulama sahasına taşıyan, ustaları yönlendiren ve denetleyen; sahadaki sorunları uzmanlara yönlendiren kilit teknik personel olarak görev yapar.

2. Koruma ve restorasyon alanında ortaöğretim programları endüstri meslek liseleri, Anadolu meslek liseleri, teknik liseler ve mesleki teknik eğitim merkezlerinde; önlisans programları ise meslek yüksekokullarında sunulmaktadır.

GİRİŞ

Mimari mirası oluşturan kültür varlığı yapılar, geçmiş uygarlıkların, farklı kültürlerin, unutulmuş yaşam biçimlerinin, köklü mimari geleneklerin günümüzdeki somut yansımalarıdır. Bu nedenle, söz konusu zenginliğin bilimsel yöntemlerle, ilkeli ve duyarlı yaklaşımlarla korunması ve gelecek nesillere aktarılması kültürel bir zorunluluktur. Ancak, kültür varlığı yapılarla ilişkin koruma ve restorasyon uygulamaları, gerçekleştirilen iş kalemlerinin çeşitliliği, uygulama esnasında oluşabilecek beklenmedik sorunlar, yanlış müdahalelerin sebep olabileceği geri dönüşsüz hasarlar gibi nedenlerle özel uzmanlık ve deneyim gerektiren bir uğraştır. Oysa, Türkiye’de koruma ve restorasyon uygulamalarında da -inşaat sektöründe olduğu gibi- genellikle kalifiye olmayan, deneyimsiz işçiler çalıştırılmaktadır. Bu alanı geçici bir iş olarak gören işçilerin koruma konusunda vazgeçilmez olan duyarlılıktan ve bilinçten yoksun olmaları nedeniyle şantiyelerde sorunlar yaşanmaktadır. Nitelikli, kalifiye ustaların bulunmadığı bir ortamda istenilen düzeyde koruma ve restorasyon uygulamalarının gerçekleştirilmesi beklenemez. Diğer yandan, sorumlu koruma uzmanı mimarın, şantiyede paralel olarak yürüten çeşitli uygulamaların tümünün her an başında bulunması ve ustaların gerçekleştirdiği her iş kalemini denetlemesi fiziksel olarak mümkün değildir. Bu nedenle, uygulama elemanlarının kalifiye ustalar olarak yetiştirilmesi ve ara eleman eksikliğinin giderilmesi, koruma uygulamalarında niteliğin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (1).

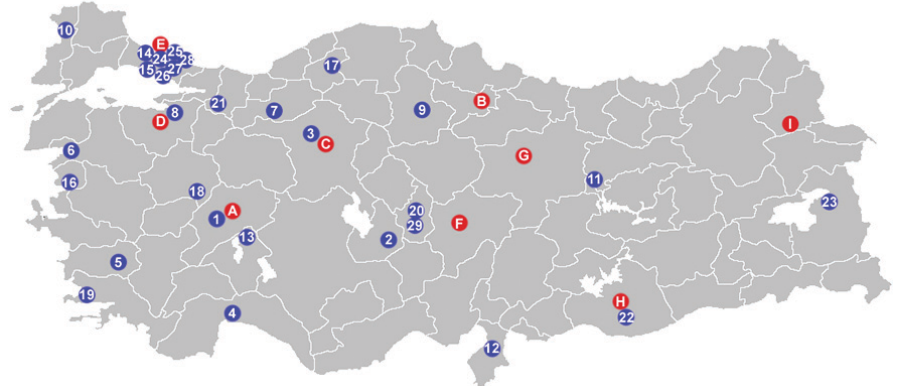
Geçmişte usta-çırak sistemleriyle nesilden nesile aktarılan geleneksel yapı zanaatları ve mimari koruma yöntemleri, günümüzde bir mesleki ve teknik eğitim alanı olarak öne çıkmaktadır. 2012 yılı itibarıyla Türkiye genelinde, mimari restorasyon alanında mesleki ve teknik eğitim veren 15 adet ortaöğretim programı (Tablo 1, Resim 1) ve 29 adet önlisans programı bulunmaktadır (2) (Resim 1). Bu alandaki program sayısının büyük bir

* Kocaeli University, Faculty of Architecture and Design, Kocaeli, TURKEY.

** İstanbul Technical University, Faculty of Architecture, İstanbul, TURKEY.

BULUNDUĞU İL	KURUMUN ADI	TÜRÜ
AFYONKARAHİSAR	Gazi Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
AMASYA	Amasya Tek. ve EML	Anadolu Meslek Lisesi
ANKARA	Mimar Sinan Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
BURSA	Hürriyet Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
BURSA	Hürriyet Tek. ve EML	Teknik Lise
İSTANBUL	ISOV Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
İSTANBUL	ISOV Tek. ve EML	Anadolu Teknik Lisesi
İSTANBUL	ISOV Tek. ve EML	Teknik Lise
İSTANBUL	Haydar Akçelik Kız Tek. ve ML	Anadolu Kız Meslek Lisesi
KAYSERİ	Mimar Sinan Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
MARDİN	Mardin Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
NEVŞEHİR	Ürgüp Kız Tek. ve ML	Anadolu Kız Meslek Lisesi
SİVAS	Atatürk Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
ŞANLIURFA	Şanlıurfa GAP Tek. ve EML	Endüstri Meslek Lisesi
KARS	Kağızman METEM	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi

Tablo 1. Restorasyon eğitimi sunan ortaöğretim kurumları (Kuban, 2013).

Resim 1. Türkiye'de mimari koruma alanında eğitim veren ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki kurumlar (Kuban, 2013).

- A) Gazi Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Afyon)
 B) Amasya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Amasya)
 C) Mimar Sinan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Ankara)
 D) Hürriyet Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Bursa)
 E) ISOV Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (İstanbul)
 F) Mimar Sinan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Kayseri)
 G) Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Sivas)
 H) GAP Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Şanlıurfa)
 I) Kars Kağızman Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (Kars)
- 1) Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon MYO (Afyon)
 2) Aksaray Üniversitesi Güzelyurt MYO (Aksaray)
 3) Ankara Üniversitesi Başkent MYO (Ankara)
 4) Akdeniz Üniversitesi Serik MYO (Antalya)
 5) Adnan Menderes Üniversitesi Karacasu Memnune İnci MYO (Aydın)
 6) Balıkesir Üniversitesi Ayvalık MYO (Balıkesir)
 7) Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mudurnu Süreyya Astarıcı MYO (Bolu)
 8) Uludağ Üniversitesi İznik MYO (Bursa)
 9) Hitit Üniversitesi İskilip MYO (Çorum)
 10) Trakya Üniversitesi Edirne Teknik Bilimler MYO (Edirne)
 11) Erzincan Üniversitesi Kemaliye Hacı Ali Akın MYO (Erzincan)
 12) Mustafa Kemal Üniversitesi Harbiye MYO (Hatay)
 13) Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç MYO (Isparta)
 14) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi MYO (İstanbul)
 15) Yıldız Teknik Üniversitesi Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar MYO (İstanbul)
 16) Ege Üniversitesi Bergama MYO (İzmir)
 17) Karabük Üniversitesi Safranbolu MYO (Karabük)
 18) Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Teknik Bilimler MYO (Kütahya)
 19) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Milas Sıtkı Koçman MYO (Muğla)
 20) Nevşehir Üniversitesi Avanos MYO (Nevşehir)
 21) Sakarya Üniversitesi Geyve MYO (Sakarya)
 22) Harran Üniversitesi Şanlıurfa Teknik Bilimler MYO (Şanlıurfa)
 23) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van MYO (Van)
 24) Beykent Üniversitesi MYO (İstanbul)
 25) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar MYO (İstanbul)
 26) İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil MYO (İstanbul)
 27) İstanbul Gelişim Üniversitesi MYO (İstanbul)
 28) Plato MYO (İstanbul)
 29) Kapadokya MYO (Nevşehir)

hızla artmasına rağmen, mesleki ve teknik eğitimde hedeflerin gerisinde kalmıştır. Mesleki ve teknik eğitim, eğitim-sanayi-istihdam ilişkilerini temel alan bir modeldir. Kurulmaları aşamasında, özellikle taşrada yer alan meslek yükseköğretilerinin diğer yerel güçlerle işbirliği ve koordinasyon sağlayarak buldukları bölgelerin toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişimine ve yerelleşmeye katkı sağlamaları amaçlanmıştır (Örs, 2003,

3. Meslek yüksekokullarında yaşanan sorunlar, çalışmanın kapsamı dışında bırakılmakla birlikte, yaygın eğitimlere duyulan gereksinimin tanımlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu alanda detaylı bilgi için bkz. Alioğlu (1999), Baydar (2000), Ersoy (2000), Güçhan (2001), Küçük (2000a), Küçük (2000b), Özköse (1999).

1). Ancak, zaman içinde, söz konusu alanda eğitim veren orta öğretim kurumlarının üniversiteye hazırlama işlevi ile mesleğe ve iş piyasasına hazırlama işlevi yeterince dengelenememiştir. Kurulma aşamalarında yerel nitelikler doğrultusunda kurgulanmaları ve sektörle ilişkili olarak geliştirilmeleri öngörülen (Güçhan, 2001, 216) meslek yüksekokulları ise, zaman içinde yerellikten uzaklaşmış; sektörde yaşanan gelişmelerden kopmuş; -birkaç olumlu örnek dışında- kendi içine kapalı ve bilimsel açıdan beklentiyi karşılayamayan eğitim kurumlarına dönüşmüşlerdir. Merkezi öğretim sisteminden kaynaklanan aksaklıklar, okullardaki teknik altyapı eksiklikleri, öğretim kadrolarının yetersizlikleri, öğretimin sektörle ilişkilendirilmesine ilişkin sıkıntılar, meslek yüksekokullarında koruma ve restorasyon alanında istenen düzeyde kalifiye eleman yetiştirilmesinin önünde önemli engeller oluşturmaktadır (3).

Bu sorunlar nedeniyle, Türkiye’de yaşanan kalifiye usta ve ara eleman konusuna ilişkin çözüm arayışları iki ayrı koldan sürmekte; örgün eğitimde yapılan düzenlemeler ve yaygın eğitimin geliştirilmesi kapsamında çalışmalar yürütülmektedir. Bir yandan mesleki öğretim kurumlarında sunulan eğitimlerin geliştirilmesine ilişkin projeler gündeme gelirken, bir yandan ise çeşitli kurslar aracılığıyla koruma konusunda yaygın eğitimle ara eleman yetiştirme çabaları devam etmektedir. Bu çalışma kapsamında; mimari korumaya yönelik Türkiye’de uygulanan ve süreklilik eğilimi gösteren yaygın eğitim çalışmaları ele alınmakta, bu süreçlerde yaşanan sorunlar belirlenmekte ve eğitimin iyileştirilmesine ilişkin öneriler getirilmektedir.

MİMARİ KORUMA ALANINDA TÜRKİYE’DE UYGULANAN YAYGIN EĞİTİM GİRİŞİMLERİ

Mimari koruma alanında örgün eğitim sistemi dışında yer alan girişimler –diğer bir deyişle yaygın eğitimler- toplumda koruma bilincinin yerleşmesinde, kültür mirasına ilişkin farkındalık yaratılmasında ve uzmanlıklara yönelik temelin oluşturulmasında etkin rol üstlenen vazgeçilmez bir bileşendir. Bu konu Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (*International Council on Monuments and Sites – ICOMOS*)nin 1993 yılında Sri Lanka’da düzenlenen toplantı sonucu yayınladığı “Anıt, Grup ve Sitlerin Korunması İçin Eğitim ve Öğretim Kılavuzu” başlıklı tüzükte şöyle vurgulanmıştır:

“Koruma eğitimi ve bilinçlendirme okullarda başlamalı, üniversitelerde sürmeli ve bunların dışında da varolmalıdır. Bu kurumlar kültür mirasımızın bileşenlerini okuma, anlama becerisini geliştirerek görsel ve kültürel farkındalık yaratmakta; uzmanlık eğitimi adayları için kültürel altyapı sağlamakta önemli rol oynamaktadır” (ICOMOS, 1993).

Bu bağlamda, 2000’li yıllardan bu yana Türkiye’de mimari koruma alanında yaygın eğitim girişimleri yoğunlaşmış; etkinlikleriyle sektörde önemli rol oynamaya başlamışlardır. Bu girişimler arasında, süreklilik eğilimi gösteren Koruma ve Restorasyon Firmaları Derneği’nin (KOREFD), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma Uygulama Denetleme Bürosu’nun (KUDEB) ve Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı’nın (ÇEKÜL) girişimleri öne çıkmaktadır.

Koruma ve Restorasyon Firmaları Derneği (KOREFD)

14.05.2003 tarihinde kurulan Koruma ve Restorasyon Firmaları Derneği (KOREFD)’nin üyeleri, en az 10 yıldır restorasyon uygulamalarının yürütücülüğünü üstlenen mimar ve inşaat mühendislerin yönettiği

firmalardır. Derneğin amaçları Türkiye'nin kültürel mirasının korunması, restorasyonu ve bakımı uygulamalarında kültür değerlerinin gelecek nesillere tüm özgün niteliklerini koruyarak sunmak, bu bilinçle hizmet veren firmaların gelişmesine olanak vermek, uluslararası kuruluşlar ve kurumlar ile koruma ilkeleri ve normlarında uygulama yapmaya yönelik çalışmalar geliştirmektir (KOREFD, 2005).

Derneğin 20.03.2004 tarihinde gerçekleştirdiği 1. Olağan Genel Kurulu'nda koruma sektörünün sorunları ve ihtiyaçları tartışılmış, dernek üyesi firmaların karşılaştığı önemli sorunlardan birinin kalifiye ara eleman istihdamında yaşanan zorluklar olduğu saptanmıştır. KOREFD'in daveti üzerine Avrupa Restorasyon Firmaları Birliği'nin (*Association Européenne des Entreprises de Restauration du Patrimoine Architectural - AEERPA*) 2004 yılı toplantısı İstanbul'da 13-16 Mayıs tarihleri arasında gerçekleşmiştir (KOREFD, 2005). "Türkiye'deki Kültürel Mirasın Korunması ve Avrupa Birliği Katkıları" konulu toplantıda koruma sektörüne kalifiye ara eleman yetiştirme konusu toplantı gündemine sunulmuş ve Avrupa Birliği'nin ilgili kuruluşlarının deneyimleri hakkında bilgi alınmıştır. Bu süreç sonucunda "Kültürel Mirasın Korunması Sürecinde Kalifiye Uygulama Elemanı Yetiştirme Programı" başlıklı proje hazırlanmış, Aktif İş Gücü Programları Projesi'nin bir bileşeni olan "Yeni Fırsatlar Hibe Planı" kapsamında, Avrupa Birliği'nden fon alınarak uygulanmaya başlanmıştır. AB fonlarıyla başlatılan süreç, daha sonraki dönemlerde TC Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, İstanbul 2010 Ajansı, İstanbul Kalkınma Ajansı gibi destek ve ortaklıklarla sürdürülmüştür.

"Kültürel Mirasın Korunması Sürecinde Kalifiye Uygulama Elemanı Yetiştirme Programı"; restorasyon uygulamalarında koruma bilincinin geliştirilmesi ve bu alanda çağdaş teknik ve yöntemleri kullanan uzman ustaların sürekli istihdamı yoluyla, genel kalitenin yükselmesi ve meslek içi öz denetim mekanizmalarının yerleşik hale gelmesi temeline dayanmaktadır. Proje, öncelikle bu alanda ihtiyaç duyulan kalifiye ara eleman eksikliğini gidermeyi ve bu alanda çalışabilecek işsiz gençlere istihdam yaratmayı hedeflemektedir.

Dokuz ay süren eğitim programı: Teorik Eğitim, Uygulama Eğitimi, Teknik Geziler ve Teknik Eğitim Günleri'nden oluşmaktadır. Üniversitelerden akademisyenler ve uzmanlar tarafından yürütülen, iki ay süren teorik eğitim sürecinde, gençlerin restorasyon ilkeleri ve uygulama teknikleri konusunda donanım kazanması ve koruma bilincinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu süreçte, öncelikle koruma bilincinin ortaya çıkışı, gelişimi ve bugünkü durumu, koruma ilkeleri ile Türkiye ve dünyada koruma politikalarıyla ilgili bilgiler sunulmaktadır. Teorik eğitim, ayrıca, geleneksel yapı sistemleri, anıtsal ve sivil mimarlık ürünlerinde kullanılan yapı elemanlarının, yapı malzemelerinin üretim ve işleme teknikleri konularını içermektedir. Restorasyon şantiyelerinde gerçekleştirilen yedi aylık uygulama eğitimi ise, katılımcıların şantiyedeki becerilerinin geliştirilmesi ve restorasyon alanında çalışabilecek uzman usta ve ara elemanlar olarak yetiştirilmeleri üzerine tasarlanmıştır. Böylelikle, teorik eğitim sürecinde edinilen bilgilerin uygulama pratiğiyle pekiştirilmesi sağlanmaktadır. Bu süreçte katılımcılar uzman ustalar denetiminde çırak olarak istihdam edilmektedir. Katılımcılar, çalışarak ve üreterek teknik becerilerini geliştirme fırsatı yakalamakta, geleneksel malzemeleri ve işçilikleri öğrenmekte, usta-çırak ilişkisi içinde iş disiplini kazanmaktadır. Bu programla, uzman usta olarak yetiştirilen gençlerin

teknik altyapıları sayesinde şantiyelerde şantiye şefiyle usta arasında birer ara eleman olarak görev yapmaları öngörülmektedir.

Teorik eğitim sürecinde katılımcılara aktarılan bilgilerin, gözlem yoluyla özümsemesini sağlamak amacıyla, kentte tarihi ve kültürel odak oluşturan birçok noktaya, eğitimciler yürütücülüğünde teknik geziler düzenlenmektedir. Tarihi yapıların katılımcılar tarafından incelenmesi amacıyla düzenlenen bu gezilerde, evrensel koruma ilkeleri vurgulanmakta; ülkemizdeki uygulamalara ilişkin bilgi ve görüşler yapılar üzerinde örneklandırılmaktadır. Teknik eğitim günlerinde ise özel uygulamalar eğitimciler denetiminde uzman ustalar tarafından katılımcılara aktarılmaktadır. Kullanılan malzemeler, araç ve aletler tanıtılmakta, detaylar aktarılmaktadır. Ardından her bir katılımcıya uygulamayı gözetim altında deneme olanağı tanınmaktadır.

Restorasyon uygulamaları gerçekleştiren ve bu alandaki uygulama sorunlarıyla doğrudan yüzleşmekte olan uygulama firmalarının oluşturduğu bir derneğin, sektördeki sorunun bilincinde olması, bu alandaki eğitim meselesine eğilmesi ve uygulama ağırlıklı bir programla yaygın eğitime katkıda bulunması önemli bir deneyim oluşturmaktadır. Diğer önemli bir konu, AB desteğiyle başlayan bu eğitim çalışmalarının yıllar boyunca süreçte güncellenerek sürdürülüyor olmasıdır. Başladığı dönemden bu yana eğitimler farklı dönemlerde TC Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, İstanbul 2010 Ajansı, İstanbul Kalkınma Ajansı gibi destek ve ortaklıklarla sürdürülmüş; toplam 5 adet uygulama elemanı eğitim programı ve 2 adet mesleki eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Süreç içinde özverili çabalar sürdürülmüş, sektördeki gereksinimler doğrultusunda eğitim programı güncellenmiş, atölye ağırlığı artırılmış olan "Müzeden Yapıya Kültürel Mirasın Korunması Eğitimi" programı oluşturulmuştur.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma Uygulama Denetleme Bürosu (KUDEB)

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nda 14.07.2004 tarihinde 5226 sayılı yasayla yapılan değişiklik kapsamında İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarıyla ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek, denetimlerini yapmak üzere koruma, uygulama ve denetim büroları kurulması hükme bağlanmıştır. Bu birimlerin kuruluş ve işleyiş esaslarına ilişkin tanımlar, 11 Haziran 2005 tarihinde çıkartılan yönetmelikle yapılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2005).

Yönetmelikte tanımlanan görevler herhangi bir eğitim etkinliğini içermemekte; aynı yönetmeliğin 13. maddesinde ise "İl Özel İdareleri bünyesinde sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulur." denilerek bu görev İl Özel İdareleri'ne verilmektedir. Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak oluşturulan KUDEB, bu doğrultudaki olumlu çalışmalarını 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. Maddesi o ve v fıkraları hükümlerine dayanarak sürdürmekte (4); 2008 yılından bu yana Ahşap Eğitim Atölyesi ve Taş Eğitim Atölyesi kapsamında ara eleman yetiştirmektedir. Kurumda sunulan eğitimler, KUDEB bünyesinde kurulan Konservasyon ve Restorasyon Laboratuvarı ile işbirliği içinde yürütülmektedir.

Ahşap Eğitim Atölyesi'nde koruma altına alınmış, ancak doğru tekniklerle onarımı yapılmadığı için zamanla kaybedilmekte olan tescilli sivil mimari

4. O fıkrası: "Büyükşehir Belediyeleri, doğal ve kültürel değerlerin korunması ve kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmekle yükümlü ve sorumludurlar."

V Fıkrası: "Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmeti yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak" (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

yapılarda çalışacak nitelikli teknik personel yetiştirmek amacıyla; meslek lisesi ve meslek yüksekokulu mezunlarına, ahşap kalfa ve ustalarına, konu ile ilgili meslek insanlarına (mimar, mühendis vb.) onarıma gereksinim duyan yapı elemanlarının (çatı, döşemeler, cephe kaplamaları, süslemeler vb.) tamiratları ya da yenilenmeleri konusunda teorik ve pratik eğitimlerin verilmesi, eğitim doküman ve malzemelerinin üretilmesi hedeflenmektedir (KUDEB, 2012). Atölye faaliyetleri, "Eğitim Çalışmaları" ve "Uygulama Çalışmaları" olarak adlandırılan iki bölümden oluşmaktadır. Eğitim-Araştırma Çalışmaları kapsamında, konularında uzman akademisyenler, özel sektörde görev yapan teknik personel ve KUDEB bünyesindeki eğitmenlerin yürüttüğü teorik eğitim ve seminerler düzenlenmekte; ayrıca yılda iki kez meslek liseleri ve meslek yüksekokulu mezunlarına yönelik 10 kişi kontenjanlı 4 aylık eğitimler düzenlenmektedir. Eğitim-Araştırma kapsamında verilen dersleri desteklemek amacıyla ahşap yapılarda bakım onarım uygulamaları yapılmaktadır. Haftada 6 saat teorik ders ve 32 saat şantiyede uygulama eğitiminden oluşan programda: teorik eğitimde ahşap malzemenin tanınması, geleneksel konut mimarisi ve ahşap, ahşap malzemenin korunması-konservasyonu, üst yüzey işlemleri, ahşap pencere-kapı üretimi, koruma kavramı ve ilkeler, ahşap işleme makineleri ve el aletleri, ahşap süsleme sanatları, modern ahşap yapılar başlıkları ele alınmaktadır. Uygulama eğitiminde ise: belgeleme, iskele kurulumu, ahşap yüzeylerde kimyasal ve mekanik temizleme, hatalı onarımların ayıklanması, ahşap koruyucu maddelerin uygulanması, taşıyıcı sistem elemanlarının yapımı, cephe kaplama elemanlarının yapımı, pencere ve kapı doğramalarının yapımı, iç mekan yapı elemanlarının yapımı ve çatı elemanlarının yapımı konuları işlenmektedir.

Taş Eğitim Atölyesi'ne ilişkin eğitim faaliyetleri kapsamında ise geleneksel taş işçiliği konusunda sertifikalı taş ustaları yetiştirmek, kültür varlıklarının korunmasına ilişkin bilgi birikimini yaygınlaştırmak amacıyla çalışmalar yürütmek, seminerler, eğitimler düzenlemek hedeflenmektedir (KUDEB, 2012). Haftada toplam 9 saat teorik eğitim ve 21 saat uygulama eğitimi sunulan 6 aylık programa 20 kişilik kontenjan tanımlanmıştır. Programın teorik kısmında form bilgisi, geleneksel duvar yapım teknikleri, konservasyon kavramları, koruma kuramı, 2863 ve 5366 sayılı yasa ve önemli yönetmelikler, doğal taşların jeolojik oluşumlarının sınıflandırılması, İstanbul yapılarında kullanılan taşlar, taşların fiziksel ve mekanik özellikleri, taş bozulmaları, kalıp alma yöntemleri, kozmetik onarım ve cephe temizlik yöntemleri konuları ele alınmaktadır. Uygulama eğitiminde ise belgeleme, taş yüzeylerin kimyasal ve mekanik yöntemlerle temizliği, bütünleme, tümleme ve dolgu onarımları, hatalı onarımların ayıklanması ve raspa, harç, sıva imalatı ve derz yapımı, kemer ve tonoz yapımı, geleneksel taş işçiliği, geleneksel duvar yapımı, taş eserlerde metal imalatı, üst örtü sistemi onarımı ve kurşun işçiliği, taş eserlerde kalemşi ve altın varak konuları işlenmektedir.

KUDEB girişiminde vurgulanması gereken iki önemli konu: yaygın eğitim konusunun yerel idareyle bağlantılı olarak ele alınması ve gelişmiş laboratuvar olanaklarının alana sağladığı bilimsel katkıdır. Yaygın eğitimlerde, yerel idareyle ilişkili ve bağlantılı olmak, yerellik, yöreye özgü olma durumunu kolaylaştırmakta ve istenen koşullar daha kolaylıkla sağlanabilmektedir. Bu anlamda KUDEB, İstanbul'da önemli bir örnek oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, kurum bünyesinde oluşturulan gelişmiş laboratuvar, uzmanlıkları desteklemekte ve eğitimlere bilimsel destek sağlamaktadır.

Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL)

1990 yılında Türkiye'nin doğal, tarihi ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla kurulan Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL), Türkiye'nin çeşitli kentlerinde, okul öncesi ve ilköğretim çağı çocukları, mimarlık lisans öğrencileri, yerel yönetimlerin korumadan sorumlu kadroları ve koruma-restorasyon ustaları gibi farklı kesimlere eğitim sunmaktadır.

Vakıf tarafından tarihi kentlerde kurulan kent atölyeleri, yitirilen üretim hafızasını yeniden yaratmayı ve geleneksel yapı sanatlarında gereksinim duyulan usta ve teknik eleman boşluğunu doldurmayı amaçlamaktadır.

Kastamonu ve Midyat'ta başlatılan çalışmaların Gümüşhane'de geliştirilmesiyle oluşturulan kent atölyeleri modeli Ağırnas, Söke, Taraklı, Diyarbakır, Vezirköprü ve Sille'de sürdürülmüştür. AB-İŞKUR Projesi kapsamında başlatılan Gümüşhane Kent Atölyesi'nde yerel ortamda nitelikli ve sürdürülebilir meslek sahibi olmak isteyenleri, özellikle koruma amaçlı inşaat sektöründe ihtiyaç duyulan restorasyon, bakım-onarım, güçlendirme gibi konularda nitelikli işgücü olarak yetiştirmek ve yetişen işgücünün yerel işgücü piyasa koşulları içinde istihdam edilmelerini sağlamak amaçlanmıştır (ÇEKÜL, 2014). Proje faaliyetleri kapsamında, 8 ayda, toplam 105 kişiye; Ağaç İşleri başlığı altında Ağaç Oymacılığı, Mobilya ve Doğramacılık Meslek Dalı Eğitimi, Taş İşleri başlığı altında Taş Duvar Meslek Dalı Eğitimi, Demir İşleri başlığında Metal İşleme Teknikleri ve Kaynakçılık, İnşaat Demirciliği Eğitimi, Bakım Onarım İşleri başlığında ise Boya ve Yüzey Hazırlama, Döşeme Duvar Kaplamacılığı Meslek Dalları Eğitimi konularında temel beceri ve uygulamalı eğitim verilmiştir. Sille Kent Atölyesi'nde ise 175 usta; dülgere ustalığı, ağaç işçiliği, soğuk demir, duvar işçiliği, taş ve kerpiç işçiliği ile sıva ve boya işçiliği konusunda 6 ay eğitim almıştır.

Kent atölyelerine ilişkin projelerde kurulan atölyelerin 10 ay faaliyette tutulması, projenin bitiminden de sonra ortakların desteği ve potansiyel projelerin yaratacağı işgücü talebi ile atölyelerin çalışmalarını sürdürmesi söz konusudur. Bu yaklaşım, yaygın eğitimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından belirleyici bir ölçüttür. ÇEKÜL girişiminde yaygın eğitimlerin yerel düzeye ulaşması önemli bir deneyim örneğidir; ancak, proje sonrasında atölyelerin çalıştırılmıyor olması ise sürdürülebilirlik açısından sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır.

TÜRKİYE'DE UYGULANAN YAYGIN EĞİTİM GİRİŞİMLERİNDE YAŞANAN SORUNLAR

Tanım ve Hedef Kitle

Uluslararası platformda, yaygın eğitimler, örgün eğitim kurumlarından bağımsız olarak, toplum geneline koruma alanında hizmet sunan, usta-çırak sistemi içinde geleneksel el sanatlarının ve zanaatların korunmasını öngören, eğitim kurumları dışında koruma-restorasyon alanında çalışmaya istekli ve yetenekli kişileri sektöre kazandıran oluşumlar olarak algılanmaktadır. Ancak Türkiye'de koruma alanında meslek yüksekokullarında çeşitli nedenlerle yaşanan aksaklıklardan dolayı, yaygın eğitimler, meslek yüksekokulu mezunlarının mesleki eksikliklerinin giderilmesine odaklanmak zorunda kalmakta ve yaygın eğitimin temel hedefleri dışında şekillenmektedir. Merkezi sınav sisteminin aksaklıkları, Türkiye'de yaygın olan 4 yıllık lisans eğitimi beklentileri, meslek

5. Ulusal Meslek Standartlarına göre;
 4. seviyedeki "Tarihi Eser Koruma ve Restorasyon Elemanı: iş sağlığı ve güvenliği ile çevreye ilişkin önlemleri olarak, kalite sistemleri çerçevesinde, mesleği ile ilgili iş organizasyonu yapan, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde, üstlerinin gözetim ve denetiminde taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının kendi uzmanlık alanında (kâğır, ahşap, metal eserler, alçı ve kalemişi süslemeler) bakım, onarım, koruma ve restorasyonunu yapan ve mesleki gelişime ilişkin faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir."
 5. Seviyedeki "Tarihi Eser Koruma ve Restorasyon Elemanı ise: iş sağlığı ve güvenliği ile çevreye ilişkin önlemleri olarak, kalite sistemleri çerçevesinde, mesleği ile ilgili iş organizasyonu yapan, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde restorasyon uzmanının denetiminde ve talimatları doğrultusunda taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının kendi uzmanlık alanında bakım, onarım, koruma ve restorasyonunu yapan ve/veya yaptıran, talimatları doğrultusunda restorasyon sürecini kontrol altında tutup aksaklıklara müdahale eden, süreci her aşamada öngörülen plan dahilinde yürüten ve denetleyen ve mesleki gelişime ilişkin faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir." (T.C. Resmi Gazete, 2012).

6. "Koruma eğitimine ilişkin eğitim araçlarında ve yayınlarda ilke / yaklaşım tutarlılığının sağlanması ve bu tutarlılığın yerel ve bölgesel gereksinimlere uyarlanması gerekmektedir" (ICCROM, 2000, 14)

"Farklı kültürlerin miraslarının korunmasında öncelik, yerel tekniklere yönelmesi olmalıdır. Yakın zamana dek eğilim, restorasyon yaklaşımlarının evrenselleştirilmesi yönünde olduğundan ve yerel tekniklerin öğrenilmesi ve kullanılmasına ilişkin çabalar sınırlı sayıda olduğundan dolayı, bu alanda katedilmesi gereken önemli mesafeler vardır" (Cesari, 1996, 40).

"Koruma eğitimi, kabul edilmiş uluslararası ilkeleri benimserken, yerel farklılıkları da gözetmelidir" (ICCROM, 2000, 42).

"Uygulama sektöründe temel eğitimlerde vurgu halen yerel niteliklere duyarsız olan güncel yapım teknikleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yerel zanaatlara ve malzemelere dayanan koruma bilgi ve becerisini oluşturmak için çaba sarfedilmesi gerekmektedir" (Davies, 1996, 119).

"Koruma eğitiminde rol alan eğitimciler, genel ve belirleyici kavramlarla özelleşmiş yerel bağlam arasında etkin köprüleri nasıl kurabilirler? Bu soru, öncelikle mirasın tanımı ve kültürel mirasın çeşitliliğiyle ilgilidir. UNESCO'nun (Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi, madde 1) belirttiği üzere, her kültürel varlığı oluşturan kaynağın özel ve tek oluşunu kabul etmekteyiz: 'Kültür, zaman ve mekan içinde farklı biçimlere bürünür. Bu çeşitlilik, insanlığı oluşturan toplum ve toplulukların kimliklerindeki benzersizlik ve çoğulculukta somutlaşır. Karşılıklı değişim, girişim ve yaratıcılık kaynağı olarak kültürel çeşitlilik, insanlık için gereklidir. Bu yaklaşımla, kültürel çeşitlilik insanlığın ortak mirasıdır; bugün ve gelecek nesiller yararına kabul edilmelidir.' Buradan hareketle, kültürel miras geçmiş kültürlerin çeşitliliğini yansıttığından dolayı, tüm restorasyon çalışmalarını ve buna bağlı olarak koruma eğitimi, çeşitliliğin tanınması ve değerlerinin, öneminin kavranmasına dayanmalıdır" (Jokilehto, 2006, 10).

yüksekokullarında yaşanan sorunlar ve benzeri aksaklıklar nedeniyle, söz konusu okullardan mezun olan gençler, başka sektörlere yönelmekte veya çoğu durumda, koruma-restorasyon uygulamalarında beklenen düzeyin altında bilgi ve deneyimle sektöre katılmaktadır (Alioğlu, 1999; Baydar, 2000; Ersoy, 2000; Güçhan, 2001; Küçük, 2000a; Küçük, 2000b; Özköse, 1999). Bu gençleri, yaygın eğitim modelleriyle, beklenen düzeye getirmek üzere koruma konusunda tekrar eğitmeye çalışmak -günümüz koşullarında kaçınılmaz bir gereklilik olmakla birlikte- motivasyon düşürücü bir vakit kaybı ve ekonomik zarar oluşturmaktadır. Bu nedenle, gerekli önlemlerin ve düzenlemelerin sağlanmasıyla meslek yüksekokullarında sunulan eğitimlerin niteliğinin yükseltilmesi ve yaygın eğitim mekanizmalarının toplumun örgün eğitim dışında kalan kesimlerine yönlendirilmesi gerekmektedir.

Sertifikalandırma

Yukarıda söz edilen sorunla bağlantılı olarak, -KOREFD ve KUDEB örneklerinde olduğu üzere- yaygın eğitim kurumlarının ilk programlarında, meslek yüksekokulu mezunu gençlerle meslek lisesi mezunlarının ve diğer usta adaylarının aynı programlarda yetiştirilmesi ve eşdeğer sertifika sağlanması, mesleki yeterlilik düzeyleri açısından sakıncalar yaratabilmektedir. Bu sorunun aşılabilmesi adına farklı düzeylerde yürütülen programların birbirinden ayrıştırılması ve bu farklılığın sertifikayla belgelenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda 05.12.2012 tarihinde 28488 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren ulusal meslek standardı değerlendirilmelidir (T.C. Resmi Gazete, 2012). Söz konusu standart, iki ayrı seviyeye (Seviye 4 ve Seviye 5) yönelik olarak düzenlendiğinden sertifika düzeylerine ilişkin yol gösterici olacaktır (5).

Sertifikalandırmaya ilişkin diğer -ve belki de en önemli- sorun ise henüz koruma-restorasyon uygulamalarında çalışacak ara eleman ve ustalara ilişkin bir tanımlamanın ihale şartnamelerinde yer almıyor olmasıdır. Özel uzmanlık gerektiren bu sektörde, yasal çerçevedeki ve ihale şartnamelerindeki eksiklikler, uygulama konusundaki denetim yoksunluğuyla birleştiğinde kültür varlıkları açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Koruma ve restorasyon uygulamalarına ilişkin düzenli ve ilkel bir denetim mekanizması oluşturulamadığından, uygulamalarda kimi durumlarda bilimsellikten uzaklaşmakta; uzmanlar ve kalifiye elemanlar görevlendirilmemekte; kültür varlığı yapıların özgünlüğüne geri dönülmez zararlar verilmektedir. Türkiye'de "ara eleman" tanımı henüz karşılığını net olarak bulamamış olduğundan dolayı, yetiştirilen gençler, teknik personel olmaları gözetilmeksizin, genellikle usta veya işçi statüsünde görevlendirilmekte; kimi durumlarda teknik sorumluluklar ise gerekli donanım, bilgi ve deneyime sahip olmayan kişilere devredilmektedir.

Yerel Nitelikler

Çeşitli uluslararası belgelerde koruma eğitimi tanımlanırken farklı yaklaşımlar gözlenmektedir. Ancak söz konusu belgelerde ortak olarak vurgulanan konu, koruma eğitiminde, evrensel koruma ilkelerinin, kültürel çeşitlilik nedeniyle farklılaşan yerel niteliklere uyarlanması, koruma etliğinin önemli bir bileşeni olduğudur (6) (ICCROM, 2000, 14; Cesari, 1996, 40; ICCROM, 2000, 42; Davies, 1996, 119; Jokilehto, 2006, 10). Bu bağlamda, Türkiye coğrafyasında bulunan kültür mirasının korunması ve buna yönelik eğitimler, yerel nitelikleri, farklı bölgelerde çeşitlenen

7. Türkiye'nin farklı noktalarında etkinlik gösteren ÇEKÜL Kent Atölyeleri girişimi bu genellemenin dışında yer almaktadır. Ancak, bu girişimlerin de sürdürülebilirlik açısından değerlendirildiğinde kalıcı çözümler üretmediği gözlenmektedir.

8. KOREFD yeni bir eğitim programına yönelik olarak İstanbul Kalkınma Ajansı'yla görüşmeleri sürdürmektedir. ÇEKÜL ise Sinop Ayancık'ta yeni bir atölye kurma aşamasındadır.

9. Avrupa'yı sırasıyla Kuzey Amerika, Güney Amerika, Asya ve Afrika izlemektedir. Küresel düzeyde, bu alandaki çalışmaların nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesini hedefleyen ICCROM, koruma konusundaki eğitim merkezlerinin dökümlerini 1978, 1982 ve 1994 yıllarında yayınlamıştır. Son yayınlanan 1994 yılı dökümünde, merkezlerin %57'sinin Avrupa'da, %25'inin Kuzey Amerika'da, %9'unun Güney Amerika'da, %8'inin Ortadoğu ve Asya'da, %2'sinin ise Afrika'da olduğu görülmektedir.

kültür varlıklarını, malzeme ve teknik farklılıklarını gözetten bir model çerçevesinde şekillenmelidir.

Ancak, güncel durumda, koruma konusunda yaygın eğitim sağlayan oluşumlar noktasal müdahaleler olarak özellikle İstanbul'da sınırlı kalmış; ülke genelinde yaygınlaşmamıştır (7). Yerel istihdam sorunları nedeniyle, bu alanda çalışmak isteyen gençlerin genellikle büyük kentlere yönlendirmeleri ve eğitim potansiyellerinin bu kentlerde yoğunlaşması söz konusu sorunun önemli nedenleri arasında sayılabilir. Bu nedenle, koruma eğitiminde ve eğitilen gençlerin istihdamında yerel stratejiler geliştirilmeli ve koruma eğitiminin yerelliği ülke genelinde güvence altına alınmalıdır.

Sürdürülebilirlik

Mimari koruma alanındaki yaygın eğitimler konusunda Türkiye'de yaşanan önemli sorunlar arasında, söz konusu çalışmaların sürdürülebilirliğinin sağlanması yer almaktadır. Çalışmada ele alınan örneklerden KOREFD ve ÇEKÜL girişimleri Avrupa Birliği fonlarıyla başlatılmış programlardır. AB projelerinin önemli bir ölçütü, her çalışmaya bir defalığına ödenek ayrılması ve projenin sürdürülebilirliğinin hibe alan girişimce sağlanmasıdır. Bu çerçevede her iki örnek de özverili çabalarıyla programların sürdürülebilirliğini sağlama eğilimindedir (8). Ancak, sürdürülebilirliğin önemli bir bileşeni kurumsallaşmadır. Sözü edilen dernek ve vakıf kurumsal nitelikte birer yapı sergilemekle birlikte, yürütülen eğitim çalışmaları kurumsal bir yapıya henüz kavuşmamıştır. Bu nedenle yaşanan ekonomik sıkıntılarla sponsor ve bütçe arayışları önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. KUDEB örneğinde sürdürülebilirlik çerçevesinde, her bir program hizmet alımı ihalesiyle gerçekleştirilmektedir. ÇEKÜL Kent Atölyeleri programında – daha önce bahsedildiği üzere- proje çerçevesinde kurulan atölyelerin 10 ay işler durumda tutulması, proje bitiminden sonra ise proje ortaklarının desteğiyle atölyelerin kendi dinamikleriyle çalıştırılması beklenmektedir. Ancak, yerel talep sürdürülebilir bir potansiyel sergilemediğinden, proje çerçevesinde kurulmuş bulunan atölyelerin hiçbirinin program sonrasında çalışmaya devam etmediği saptanmaktadır. Bu nedenle, yaygın eğitimlerin kurgulanmasında, yerel talep ve potansiyeller değerlendirilmeli ve kurumsal bir yapı oluşturularak sürdürülebilirlik güvence altına alınmalıdır.

YAYGIN EĞİTİMLERE İLİŞKİN ULUSLARARASI YAKLAŞIMLAR

Koruma ve restorasyon alanında eğitim veren merkezlerin büyük çoğunluğu Avrupa'da bulunmaktadır (9). Avrupa'da koruma anlayışının köklü bir geçmişi bulunmasına ve bu kavramın Avrupa'da ortaya çıkarak benimsenmesine paralel olarak, koruma konusunda verilen eğitimin çeşitlendirilmesi ve koruma eğitimine ilişkin bir sistem oluşturulması da bu kültürel coğrafyada gerçekleşmektedir. Bu nedenlerle, çalışma kapsamında uluslararası çalışmalardan söz edilirken öncelikli olarak Avrupa örneklerinden bahsedilecektir.

Avrupa'da gerek bölgesel, gerek ise ülkesel düzeyde koruma ve zanaat eğitimleriyle ilgilenen çok sayıda ağ, birlik, dernek gibi kuruluşlar, eğitim merkezleri ve okullar bulunmaktadır. Kimi tek zanaat üzerine odaklanırken, kimi de çok sayıda zanaatla ilgilenmekte olan bu kuruluşların bazıları Ortaçağ'da oluşan loncaların mirasçısıdır ve zanaatlardaki standartları denetlemeyi sürdürmektedirler (Donkin,

2001, 17). Birçoğu kurslar düzenlemekte, bazıları da çırak sistemi yürütmektedirler.

Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu (*English Heritage - EH*)

1980'li yılların başında, İngiliz Hükümeti tarafından, daha verimli sonuçlara ulaşılabilmesi için tarihi çevre sorumluluğunun sürekli bir devlet denetiminden bağımsız, yarı-özerk bir kuruluşa devredilmesi gerektiğini önerilmiştir. Bunun sonucunda, 1984 yılında İngiliz mimari mirasının korunması ve gelecek nesillerin yararı için değerlendirilmesi amacıyla "Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu," yani bilinen adıyla "English Heritage" kurulmuştur (Historic Buildings and Monuments Commission for England, 1983). Kurulduğu günden bu yana eğitime önem veren bu kuruluş konferanslar, kurslar ve yayınlar aracılığıyla zanaat ve meslek eğitimlerini teşvik etmekte ve desteklemektedir.

English Heritage Koruma Departmanı, Yapı Koruma ve Araştırma Takımı (*Conservation Department, the Building Conservation and Research Team – BCRT*) kuruluşun geleneksel yapı zanaatlarına ve koruma uygulamalarına ilişkin yaklaşımını belirlemektedir (Billbrough ve Moir, 2004, 289). BCRT, aynı zamanda EH'in West Dean College ile ortak olarak yürüttüğü koruma eğitim programının koordinasyonunu da üstlenmektedir. EH koruma alanında yerel becerilerin geliştirilmesine yönelik ve uygulamalı koruma bilinci eğitimleri sağlamaktadır. Bu yaygın eğitimler çeşitli kurumların ortaklığıyla, konferanslar ve seminerlerle desteklenmektedir. Özellikle EH'in Fort Brockhurst'teki kendi atölyesinin 1997 yılında kapanmasıyla, bu tür ortaklıklar hız kazanmıştır.

English Heritage, 2002 yılından bu yana, geleneksel zanaat becerileri ve mesleki eğitimlere ilişkin uygun bir politika geliştirebilmek üzere daha stratejik bir rol üstlenerek çeşitli devlet kurumlarıyla, mirasa ilişkin sektör yetkilileriyle, eğitim danışmanlarıyla ve diğer ilişkili oluşumlarla işbirliğine girmiştir. Bu işbirlikleri çerçevesinde, Yapı Sektörü Beceri Konseyi (*Sector Skills Council for Construction - CITB*) ile yapılan anlaşma sonucunda 2002 yılında Ulusal Miras Eğitim Grubu (*National Heritage Training Group – NHTG*) oluşturulmuştur.

English Heritage, National Heritage Training Group ve CITB işbirliğiyle geleneksel yapı zanaatları alanına yönelik eğitim ve beceri geliştirme stratejileri oluşturulması süreci devam etmekte; bir yandan da ülkesel ve yerel düzeyde gönüllü çalışmalar ile çıraklık eğitimleri sürmektedir. NHTG'un ana hedefleri 3 temel başlıkta toplanmaktadır: korumada tarafların biraraya getirilmesi (koruma kurumları, fon sağlayıcı kurumlar, taahhüt firmaları, eğitim kurumları vb.); İngiltere ve Kuzey İrlanda'da yerel, İskoçya ve Galler'de ise ulusal tabanlı bağımsız araştırmalarla mimari koruma ve restorasyon eğitimi ve becerilerine ilişkin güncel bilgi sağlanması; İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler'de geleneksel yapı zanaatlarına ilişkin bölgesel ve ulusal farklılıkları gözetilen 5 yıllık bir eğitim geliştirme planının oluşturulması (Billbrough ve Moir, 2004, 288). Bu zanaat belgeleme süreci İngiltere'de 9 ayrı bölgede sürmektedir. Söz konusu çalışma, bölgelerdeki tarihi yapı birikimini ortaya koyacak; taahhüt firmaları ve eğitimcilerle kurulan iletişimler sonucunda da koruma eğitimlerine dair arz talep ilişkisi belirlenecektir.

Tarihi Yapıları Koruma Topluluğu (*Society for the Protection of Ancient Buildings - SPAB*)

Tarihi Yapıları Koruma Topluluğu (SPAB / Society for the Protection of Ancient Buildings), restorasyon adı altında Ortaçağ yapılarına yapılan

tahrip edici müdahalelere karşı bir topluluk olarak Arts and Crafts hareketi öncüsü William Morris tarafından 1877'de İngiltere'de kurulmuştur (SPAB, 2015). Kültür varlığı yapıların korunmasıyla ilgili danışmanlık ve eğitim hizmeti veren, kampanyalar düzenleyen kuruluş, geleneksel yapıların korunmasına ve onarımına ilişkin tanımlanmış ilkelerini toplumda yaygınlaştırmayı ve gelecek nesilleri de bu konuda eğitmeyi hedeflemektedir. Üyeleri arasında koruma uzmanlarından, tarihi yapılarda yaşayan mal sahipleri ve korumaya ilgi duyan tüm kişilere varacak geniş bir yelpazeye sahip olan bu kuruluş yerel planlama yetkililerine danışmanlık da yapmaktadır.

Eğitim, SPAB'nin önemli çalışma alanlarından biridir. Tarihi yapılarda yaşayanlara yönelik konferanslar ve uygulamalı atölyelerden oluşan hafta sonu kursları; mimarlara, mühendislere, kent planlarına, müteahhitlere, ustalara yönelik konferans ve gezilerden oluşan 6 günlük eski yapıların onarımı programı; genç mimar ve inşaat mühendislerine yönelik 9 aylık Lethaby Burs Programı; yapı ustalarına yönelik William Morris Zanaat Programı bu eğitim çalışmaları arasında sıralanabilir

Les Compagnons du Devoir

Bu zanaat birliği, taş işleciliği, duvarcılık, sıvacılık, boyacılık, ahşap yapı ustalığı, çatı ustalığı ve tesisatçılık uzmanlıklarıyla ilgilenmektedir. Eğitimler, firmalarda çalışma deneyimiyle paralel yürütülen ek kurslarla sürdürülmektedir. Dolayısıyla firmalar, birlik tarafından sunulan karşılıklı kazanıma dayanan bu sistemin merkezini oluşturmaktadır. Bir yandan bilgi ve beceri deneyimli firmalarda genç nesillere aktarılmakta, bir yandan da genç işgücü ve buna bağlı olarak güncel teknikler, yeni yaklaşımlar eğitilen gençler aracılığıyla firmalara kazandırılmaktadır. 1167 eğitimci Fransa'nın bütün bölgelerinde bulunan toplam 84 eğitim merkezinde görev yapmaktadır. 45 ülkede çeşitli ortaklıklar oluşturularak eğitim alan kişilerin uluslararası dolaşımı sağlanmaktadır (Compagnons, 2015). Bu anlamda, birlik, teknik becerileri geliştirmenin yanı sıra, katılımcıların toplum bilincini beslemek ve kendilerini geliştirmelerine katkıda bulunmak adına önemli bir sosyal görev üstlenmektedir.

San Servolo Mimari Miras Becerileri Avrupa Merkezi

Merkez, Avrupalı ustalara yönelik eğitim kursları düzenlemek ve onları mimari koruma konusuna çekmek amacıyla 1977'de İtalya'da kurulmuştur. Merkezin eğitimlerinin amacı, "becerilerden yeni bir sentez oluşturarak" "koruma ustaları" oluşturmak olarak belirlenmiştir. Zanaatların hassas branşlaşmaları, günümüzde geçerli olmayan tarihi zorunluluklardan kaynaklanmış olduğundan dolayı zanaatlarda uç uzmanlıkları (branşlaşmaları) sürdürmenin gereksiz olduğunu vurgulayan merkez, koruma ustalarının geçmişteki zanaatkârlardan farklı nitelikte olması gerektiğini savunmaktadır. Zanaatlarında temel bir standardı yakalamış olan öğrencilere mimarlık tarihi ve koruma kavramları konularında teorik eğitim sağlanması ve küçük gruplar halinde uygulama eğitimi verilmesi planlanmıştır. Merkez, zamanla gelişmiş ve diğer işlevlerinin yanı sıra, güncel olarak iki tür kurs düzenlemektedir: farklı koruma teknikleri konusunda 3 aylık bir kurs ve 2 hafta süren belirli zanaat ve geleneksel tekniklerin aktarıldığı bir eğitim (COE, 1982).

École d'Avignon

École d'Avignon Tarihi Mirasın Rehabilitasyon Eğitim Merkezi 1983 yılında Provence-Alpes- Côte d'Azur bölge konseyi girişimiyle Fransa'da

kurulmuştur (Avignon, 2015). Merkezde, farklı hedef kitle gruplarına yönelik çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır. Söz konusu farklı programların birbiriyle ilişkileri iki yönden ele alınmaktadır: unutulmuş geleneksel zanaatların usta-çırak sistemiyle nesilden nesile aktarılması ile bulunduğu bölgeye kimlik kazandıran kültür mirasının özgün niteliklerinin belirlenmesi ve korunması. Merkezde sunulan eğitimler, kırktan fazla programda çeşitlenmektedir. Bu programların bazıları – özellikle cephe çalışmaları ve bezemeyle ilgili olan programlar- yılda birçok kez tekrarlanmaktadır. Bunlar haricinde, katılımcıların veya kurumların talepleri doğrultusunda özel eğitim programları da sunulmaktadır. Söz konusu programlar iki temel grupta toplanabilir. İlk grupta kısa, mobil atölye ve şantiye eğitimleri yer alırken; ikinci grupta ise daha uzun vadeli, bütünleştirilmiş modüllerden oluşan ve Avrupa değişim programlarına yönelen eğitimler ele alınmaktadır. Merkezin eğitim programları ve etkinlikleri arasında sıralanabilecek ana başlıklar: tarihi merkezde renovasyon, temizleme teknikleri, geleneksel yapıların rehabilitasyon teknikleri, miras politikaları, ulusal ve uluslararası staj programları, danışmanlık çalışmaları, yerel yönetimlerle işbirlikleridir.

Zanaatların Korunması İskandinav Merkezi

Danimarka'da bulunan Zanaatların Korunması İskandinav Merkezi (The Nordic Centre for Traditional Crafts), ülkenin tescil edilmiş veya başka biçimlerde korunan yapılarının bakım ve onarımını gerçekleştirebilecek ustaların azlığı nedeniyle 1987 yılında kurulmuştur (Andreasen, 2003, 141). Araştırma arayışının yanı sıra, merkez, geleneksel yapı teknikleri ve yapı korumaya yönelik zanaatlarla ilgili ileri eğitimler sunmaktadır. Ustalar; taş ustaları, *stucco* ustaları, marangoz ve tornacılar, çatı ustaları, demirciler, kuyumcular, oymacılar, boyacılar ve tabelacılarından oluşmaktadır. Alanda atölye çalışmaları yapılarak hem tanıtım sağlanmakta hem de çıraklara temel eğitim sağlanmaktadır. Ayrıca yeni binalarda da zanaat ve zanaatkârlık teşvik edilmektedir. Merkez, tüm İskandinav ülkelerinin bu merkezin kurulmasıyla ilgilenmeleri dolayısıyla bu ismi almış, özel bir vakıftır. O dönemden bu yana, İsveç ve Norveç'te de ülkesel merkezler kurulmuştur. Bu nedenle, merkez öncelikle Danimarkalı olmakla birlikte İskandinav işbirliğiyle ilgilenmektedir.

TÜRKİYE'DE MİMARİ KORUMA ALANINDA YAYGIN EĞİTİMİN GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Mimari koruma-restorasyon uygulamaları, özel deneyim, bilgi ve beceri gerektiren bir alan olduğundan dolayı, çalışmadaki öncelikli öneri, söz konusu uygulamalara ilişkin ihale şartnamelerinde restorasyon uygulama elemanlarının istihdamının zorunlu koşulmasıdır. Aksi halde, hem önlisans programlarında hem de yaygın eğitimlerde yetiştirilen gençlerin istihdam koşulları güçleşecek; restorasyon uygulamalarında kalitenin yükseltilmesi beklentileri ise karşılıksız kalacaktır. Bu öncelikli önerinin ardından, çalışma kapsamında, mevcut yaygın eğitim girişimlerinde “tanım ve hedef kitle”, “sertifikalandırma”, “yerel nitelikler” ve “sürdürülebilirlik” olarak tanımlanan ve gruplandırılan sorunlar değerlendirilerek, bu sorunların giderilmesine yönelik özgün bir model önerilmektedir (**Tablo 2**).

Sürdürülebilirlik

Koruma-restorasyona ilişkin yaygın eğitimler, koruma duyarlılığı ve kültür bilinciyle doğrudan ilişkili olduğundan, bu tür yaklaşımlar arz-talep dengesiyle gerçekçi ve somut bir yapıya bürünebilir. Söz konusu arz-talep

	Sorunlar	Ana Eylemler	Destekleyici Alt Eylemler
Sürdürülebilirlik	Korumaya ilişkin yaygın eğitimlerde, yerel talep sürdürülebilir bir potansiyel sergilemediğinden ve bu tür eğitimlerin sunulduğu proje ve programlar kurumsallaşmadığından dolayı, yerel ve yaygın eğitimlerin devamlılığı sektöre uğramaktadır.	Yaygın eğitimlerin örgün eğitimlerle ilişkilendirilmesi; bu sayede yaygın eğitimlerde kısmi bir kurumsallaşma sağlanarak, yaygın ve örgün eğitimlerin birlikte geliştirilmesi, desteklenmesi	meslek yüksekokullarının laboratuvar, atölye gibi teknik donatılar, öğretim planları, akademik kadrolar gibi açılardan desteklenmesi ve bünyelerinde yaygın eğitimleri destekleyecek sürekli eğitim merkezlerinin kurulması
Tanım ve Hedef Kitle	Türkiye’de koruma alanında yaygın eğitimler, meslek yüksekokulu mezunlarının mesleki eksikliklerinin giderilmesine odaklanmak zorunda kalmakta ve yaygın eğitimin temel hedefleri dışında şekillenmektedir. Bu nedenle, gerekli önlemlerin ve düzenlemelerin sağlanmasıyla meslek yüksekokullarında sunulan eğitimlerin niteliğinin yükseltilmesi ve yaygın eğitim mekanizmalarının toplumun örgün eğitim dışında kalan kesimlerine yönlendirilmesi gerekmektedir.	Sürekli eğitim merkezlerinde, ön lisans programlarının yanısıra, talep olduğu dönemlerde yerel işgücünün yaygın eğitimlerle restorasyon uygulama elemanı olarak yetiştirilmesi	Yaygın eğitimlerde, meslek yüksekokulları için geliştirilmesi önerilen programların sadeleştirilip azaltılması; ancak aynı konuları kapsayacak içeriğe sahip olacak biçimde kurgulanmaları Ön lisans programlarının mezunlarına ulusal mesleki yeterlilik sisteminde 5. seviye olarak belirlenen düzeye karşılık gelen sertifikanın diploma eki olarak verilmesi; yine sürekli eğitim merkezinde yürütülen yaygın eğitimin ise 4. seviyeyi belgeleyen sertifika ile sonuçlandırılması mesleki eğitimlerle donanımları desteklenmiş meslek yüksekokulu öğretim elemanlarının yanısıra geleneksel yapı zanaatlarında uzmanlaşmış ustaların da eğitimlerde görevlendirilmesi
Yerel Nitelikler	Türkiye coğrafyasında bulunan kültür mirasının korunması ve buna yönelik eğitimler, çoğu durumda, yerel nitelikleri, farklı bölgelerde çeşitlenen kültür varlıklarını, malzeme ve teknik farklılıklarını gözardı etmektedir. Yerel istihdam sorunları nedeniyle, koruma alanda çalışmak isteyen gençler genellikle büyük kentlere yönelmekte ve eğitim potansiyelleri bu kentlerde yoğunlaşmakta; diğer bölgelerde koruma eğitimi yaygınlaşmamaktadır.	mimari mirasın farklılaştığı bölgelerde yerel meslek yüksekokulları bünyesinde oluşturulacak sürekli eğitim merkezlerinin, konularında özelleşecek ancak birbirleriyle işbirliği içinde çalışacak biçimde kurgulanması	Türkiye geneline yönelik olarak, farklı bölgelerde çeşitlenmesi sağlanabilecek bir çerçevede eğitim programı oluşturulması ortak temel ilkeler, stratejiler ve genel yaklaşımlar çerçevesinde, eğitimlerde ele alınacak uygulamaya ilişkin teknik detaylar ile metod ve yöntemlerin yerel mirasın niteliklerine uygun olarak çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi Koruma uygulama eğitimlerinin sektörle koordine edilerek sunulacağı, farklı konularda uzmanlaşmış bu yerel merkezlerin birbirleriyle denk olacak biçimde düzenlenmesi
Sertifikalandırma	Koruma-restorasyon uygulamalarında çalışacak ara eleman ve ustalara ilişkin tanımlamalara ihale şartnamelerinde genellikle yer verilmemektedir. Mesleki yeterlilik düzeylerine ilişkin düzenlemeler henüz işlerlik kazanmamış durumdadır.	Koruma ve restorasyon uygulamalarına ilişkin ihale şartnamelerinde restorasyon uygulama elemanlarının istihdamının zorunlu koşulları ve sertifikalandırma ile ilgili standartların düzenlenmesi	Ara eleman ve restorasyon ustası düzeylerine ilişkin sertifikaların, sadece sürekli eğitim merkezlerinin bulunduğu üst bölgeler dahilinde geçerli olması ve bu sayede uzmanlıkların yerel düzeyde geliştirilmesi ve yerel istihdam olanaklarının artırılması Farklı bir bölgede çalışmak isteyen belge sahiplerinin, ilgili bölgede yer alan bir eğitim merkezine başvurarak müfredat farklılıklarından kaynaklanan eksik derslerini tamamlayarak ilgili bölgede çalışabilir yetkinliği kazanabilmesi

Tablo 2. Yaygın eğitimlerde yaşanan sorunlar ve sunulan model çerçevesinde çözümlerine ilişkin öneriler.

dengesi büyük kentlerde oluşabilmektedir, ancak hedeflenen yerel kurguda bu tür bir denge sağlanması oldukça güçtür. Bu nedenle, yaygın eğitimlerin sürdürülebilirliğini desteklemek adına, çalışma kapsamında yaygın eğitimlerin örgün eğitimlerle ilişkilendirilmesi konusu ele alınmaktadır. Avrupa’da ve dünyanın çeşitli ülkelerinde örgün eğitimlerden tümüyle bağımsız, başarılı yaygın eğitim modelleri bulunmakla birlikte, Türkiye koşulları değerlendirildiğinde, yerel nitelik taşıyan, gerçekleştirilebilir ve sürdürülebilir bir yaygın eğitim modeli sağlanması amacıyla, English Heritage’ın West Dean College ile işbirliği modeline benzer biçimde, örgün ve yaygın eğitimlerin ilişkilendirilmesi olumlu bir yaklaşım olacaktır. Ancak, meslek yüksekokullarında günümüzde yaşanan aksaklıklar göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu kurumlara yaygın eğitim sorumluluğunu da yüklemek, çözüm üretmekten uzak bir tutumdur. Bu nedenle, öncelikle Türkiye’de koruma-restorasyon alanında eğitim veren meslek yüksekokullarının değerlendirilmesi ve gerektiği durumlarda laboratuvar, atölye gibi teknik donatılar, öğretim planları, akademik

10. Meslek yüksekokullarında önerilen düzenlemeler için bkz.: Kuban (2013).

11. Yüksek Öğretim Kurulu'nun 31.07.2008 tarihinde yayınladığı "Öğretim Üyesi Dışındaki Öğretim Elemanı Kadrolarına Naklen veya Açıktan Yapılacak Atamalarda Uygulanacak Merkezi Sınav ile Giriş Sınavlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" uyarınca yüksek öğrenim kurumlarında görev yapacak öğretim elemanlarının en az lisans mezunu olması, ALES ve yabancı dil sınavlarında belirli düzeyde bir başarı sağlamış olması gerekmektedir. Bu bağlamda geleneksel zanaatlarda uzmanlaşmış yerel ustaların meslek yüksekokullarında görevlendirilmeleri mümkün olamamaktadır.

kadrolar gibi açılardan desteklenerek istenilen düzeyin sağlanması gerekmektedir (10). Bu konuda mimarlık fakültelerine ve koruma uzmanlığı sağlayan tüm birimlere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Tanım ve Hedef Kitle

Bahsedilen gerekli düzenlemelerin yapılmasına paralel olarak, meslek yüksekokullarının bünyelerinde sürekli eğitim merkezleri kurulması önerilmektedir. Söz konusu sürekli eğitim merkezlerinde mesleki eğitimlerle donanımları desteklenmiş meslek yüksekokulu öğretim elemanlarının yanısıra geleneksel yapı zanaatlarında uzmanlaşmış ustaların da eğitimlerde görevlendirilmesi (11); korumaya ilişkin yaygın eğitimlerde deneyimli KOREFD, KUDEB, ÇEKÜL gibi girişimlerin ortaklığı ve korumaya ilişkin görev yapan yerel kamu kurumlarının işbirliği mümkün olacaktır. Sürekli eğitim merkezleri aracılığıyla önlisans programlarında gereksinim duyulan düzenlemelerin gerçekleştirilmesinin yanı sıra, talep olduğu dönemlerde yerel işgücünün yaygın eğitimlerle restorasyon uygulama elemanı olarak yetiştirilmesi önerilmektedir. Bu çerçevede, koruma uygulamaları konusunda istekli ve/veya yetenekli olmakla birlikte, çeşitli nedenlerle eğitimine devam edemeyen gençleri sektöre kazandırmak amacıyla, ilgili meslek liselerinin mezunlarının ve yerel işgücünün değerlendirilmesi etkinliği, önerilen sürekli eğitim merkezleri çatısı altında kurgulanmıştır. Yerel işgücünün değerlendirilmesi kapsamında yürütülecek yaygın eğitimler, uzmanlıkların ülke çapında yaygınlaştırılması açısından önemlidir. Ustalıkların yerel bazda geliştirilmesi, günümüzde ihmal edilmekte olan pek çok kültür varlığının bilimsel yöntemlerle korunabilmesine de olanak sağlayacaktır. Yaygın eğitimlerde, meslek yüksekokulları için geliştirilmesi önerilen programların sadeleştirilip azaltılması; ancak aynı konuları kapsayacak biçimde kurgulanmaları öngörülmektedir. Meslek yüksekokulu ve sürekli eğitim merkezi eğitmenlerince yürütülmesi önerilen bu programların da kurulacak atölye ve laboratuvar olanaklarından faydalanması sağlanmalıdır. Bu çerçevede, meslek yüksekokulları bünyesinde kurulması önerilen sürekli eğitim merkezleri aracılığıyla önlisans programlarının mezunlarına ulusal mesleki yeterlilik sisteminde 5. seviye olarak belirlenen düzeye karşılık gelen sertifikanın diploma eki olarak verilmesi; yine sürekli eğitim merkezinde yürütülen yaygın eğitimin ise 4. seviyeyi belgeleyen sertifika ile sonuçlandırılması öngörülmektedir.

Yerel Nitelikler

Eğitimde küreselleşme, kalitenin yükseltilmesini teşvik etmesi nedeniyle, olumlu bir yaklaşım olarak yorumlanabilmekte birlikte, kültürel mirasa ilişkin mesleki ve teknik eğitimler bu konuda bir istisna oluşturmaktadır. Kültürel miras, çeşitli medeniyetlerde ve yerleşimlerde farklı nitelikler gösterdiğinden, bu varlıkların korunmasına ve restorasyonuna ilişkin eğitimler de yerelleşmelidir. Elbette, temel ilkeler, stratejiler ve genel yaklaşımlar ortak olmalı; ancak, eğitimlerde uygulamaya ilişkin teknik detaylar, metod ve yöntemler yerel mirasın niteliklerine uygun olarak belirlenmelidir. Daha önce bahsedildiği üzere English Heritage'ın çalışmaları arasında İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler'de geleneksel yapı zanaatlarına ilişkin bölgesel ve ulusal farklılıkları gözeterek 5 yıllık bir eğitim geliştirme planının oluşturulması konusu da ele alınmaktadır.

Türkiye'deki durum değerlendirildiğinde, koruma konusunda hem örgün eğitim kurumlarının hem de yaygın eğitim girişimlerinin

12. Konuya ilişkin olarak Kuban (2013) taslak bir çerçeve öğretim programı önermektedir.

İstanbul'da yoğunlaştığı, diğer bölgelerin ise büyük oranda ihmal edildiği görülmektedir. Oysa, koruma eğitiminin yerel niteliklere vurgu yapacak biçimde tüm bölgelere yayılması, korumada niteliğin ülke genelinde yükseltilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle, Türkiye'de mimari mirasın farklılaştığı bölgelerde yer alan meslek yüksekokulları bünyesinde, konularında özelleşen ancak birbirleriyle işbirliği içinde çalışan sürekli eğitim merkezleri kurulması önerilmektedir. Koruma uygulama eğitimlerinin sektörle koordine edilerek sunulacağı, farklı konularda uzmanlaşmış bu yerel merkezler birbirleriyle denk olacak biçimde düzenlenmeli, ancak uzmanlık alanları tanımlanarak, farklılaşmalıdırlar. Söz konusu eğitim merkezleri, meslek yüksekokullarının da ilk kuruluş amacına referans verecek biçimde, kültürel mirasın yerel nitelikleri göz önünde bulundurularak çalıştırılmalıdırlar.

Her bir bölgenin yerel nitelikleri değerlendirildiğinde, Türkiye geneline yönelik olarak, farklı bölgelerde çeşitlenmesi sağlanabilecek bir çerçeve eğitim programı oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (12). Mimari mirasın ülke çapındaki dağılımı, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinin ortaya koyduğu iklimsel, sosyal, beşeri mozaığı genel hatlarıyla takip etmekle birlikte, miras yoğunluğu farklılaşan bölgeler de bulunmaktadır. Bu bağlamda, yörelerin tarihi özellikleri, yerel kültür varlıklarının nitelikleri, kullanılan yapı malzemeleri ve teknikleri ile bölgede odak niteliği taşıyan kültür varlıkları ölçüt alınarak Türkiye çapında karşılaştırmalı

Resim 2. Bölgelerde bulunan okullar ve önerilen yeni meslek yüksekokulları (Kuban, 2013).

A) Gazi Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Afyon)	12) Mustafa Kemal Üniversitesi Harbiye MYO (Hatay)
B) Amasya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Amasya)	13) Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç MYO (Isparta)
C) Mimar Sinan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Ankara)	14) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi MYO (İstanbul)
D) Hürriyet Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Bursa)	15) Yıldız Teknik Üniversitesi Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar MYO (İstanbul)
E) İSOV Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (İstanbul)	16) Ege Üniversitesi Bergama MYO (İzmir)
F) Mimar Sinan Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Kayseri)	17) Karabük Üniversitesi Safranbolu MYO (Karabük)
G) Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Sivas)	18) Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Teknik Bilimler MYO (Kütahya)
H) GAP Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (Şanlıurfa)	19) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Milas Sıtkı Koçman MYO (Muğla)
I) Kars Kağızman Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (Kars)	20) Nevşehir Üniversitesi Avanos MYO (Nevşehir)
1) Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon MYO (Afyon)	21) Sakarya Üniversitesi Geyve MYO (Sakarya)
2) Aksaray Üniversitesi Güzelyurt MYO (Aksaray)	22) Harran Üniversitesi Şanlıurfa Teknik Bilimler MYO (Şanlıurfa)
3) Ankara Üniversitesi Başkent MYO (Ankara)	23) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van MYO (Van)
4) Akdeniz Üniversitesi Serik MYO (Antalya)	24) Beykent Üniversitesi MYO (İstanbul)
5) Adnan Menderes Üniversitesi Karacasu Memnune İnci MYO (Aydın)	25) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar MYO (İstanbul)
6) Balıkesir Üniversitesi Ayvalık MYO (Balıkesir)	26) İstanbul Aydın Üniversitesi Anadolu Bil MYO (İstanbul)
7) Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mudurnu Süreyya Astarçı MYO (Bolu)	27) İstanbul Gelişim Üniversitesi MYO (İstanbul)
8) Uludağ Üniversitesi İznik MYO (Bursa)	28) Plato MYO (İstanbul)
9) Hitit Üniversitesi İskilip MYO (Çorum)	29) Kapadokya MYO (Nevşehir)
10) Trakya Üniversitesi Edirne Teknik Bilimler MYO (Edirne)	
11) Erzincan Üniversitesi Kemaliye Hacı Ali Akın MYO (Erzincan)	

13. Bu görüşten hareketle “Mimari Koruma Alanında Kalifiye Uygulama Elemanı Yetiştirilmesi İçin Model Önerisi” başlıklı tez kapsamında, mimari mirasın farklılaştığı 8 ayrı bölge tespit edilmiş; ancak idari açıdan eğitim merkezlerinin kurulacağı bu 8 bölgeye bağlı 20 alt bölge tanımlanmıştır (**Resim 2**).

14. Belirlenen bölgeler uyarınca, örneğin Bursa'daki bir meslek yüksekokuluna bağlı sürekli eğitim merkezinden alınan sertifikanın, Bursa, Kocaeli, Sakarya, Yalova ve Düzce'de geçerli olması önerilmektedir. Bursa'dan sertifika alan bir kişinin İstanbul'daki bir uygulamada görev alabilmesi için İstanbul'daki bir merkezde müfredat farklılıklarından kaynaklanan eksik dersleri tamamlamasının zorunlu kılınması önerilmektedir.

bir değerlendirme yapılmalı ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda yerel koruma eğitim merkezleri tanımlanmalıdır (**13**). Bölgelerin saptanmasında kullanılan bu ölçütler, aynı zamanda uygulanacak yerel eğitim programlarının içeriklerinin belirlenmesi için veri de sağlayacaktır. Tanımlanan bölgelerde, yerel nitelikler doğrultusunda çeşitlenen farklı eğitim programlarının uygulanması önerilmektedir (**Resim 2**). Daha önce vurgulandığı üzere, Türkiye'de korumaya ilişkin girişimler İstanbul başta olmak üzere ülkenin batısında yoğunlaşmakta, miras açısından farklı bir zenginlik barındıran doğu bölgelerde ise mimari korumaya yönelik meslek yüksekokullarının sayısı oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, mevcut meslek yüksek okullarının yeniden düzenlenmesinin yanı sıra, mirasın özgün biçimde farklılaştığı Orta ve Doğu Karadeniz'de, İç Anadolu'nun doğusunda ve Güneydoğu Anadolu'nun doğusunda yeni birer eğitim merkezi kurulması önerilmektedir.

Sertifikalandırma

Ara eleman ve restorasyon ustası düzeylerine ilişkin sertifikaların, sadece sürekli eğitim merkezlerinin bulunduğu üst bölgeler dahilinde geçerli olması önerilmektedir (**14**). Bu sayede uzmanlıkların yerel düzeyde geliştirilmesi ve yerel istihdam olanaklarının artırılması hedeflenmektedir. Çeşitli nedenlerle farklı bir bölgede çalışmak isteyen belge sahiplerinin, ilgili bölgede yer alan bir eğitim merkezine başvurarak müfredat farklılıklarından kaynaklanan eksik derslerini tamamlayarak ilgili bölgede çalışabilir yetkinliği kazanabilmesi önerilmektedir.

Eğitimi Destekleyici Diğer Etkinlikler

Sürekli eğitim merkezlerinin öncelikli etkinlik alanı olarak tanımlanan eğitim çalışmalarının yanı sıra, bilimsel araştırma ve danışmanlık etkinlikleri ile yayın etkinlikleri de söz konusu merkezlerin ikincil çalışma alanları olarak değerlendirilmektedir. Bilimsel araştırma etkinlikleri kapsamında, gerekli önlemler alınmak kaydıyla, sürekli eğitim merkezlerinde kurulması önerilen laboratuvarların birer yerel koruma laboratuvarı olarak bölgedeki uygulamalara bilimsel destek sağlaması hedeflenmektedir. Ancak, bu konuda özenle ve dikkatle ele alınması gereken bir önlem: istenilen düzeyde bilimsel katkı sağlanabilmesi için laboratuvarların teknik gelişmeleri sürekli olarak takip edilmesi, donanımının sürekli güncellenmesi, uzman laborantların istihdam edilmesi ve laboratuvar çalışmalarının konunun uzmanlarıncaya sürekli denetlenmesidir. Aksi halde, yerel laboratuvarların oluşturulmasına yönelik iyi niyetli bu çaba, bilimsellikten uzak, yetersiz ve niteliksiz bir yapıya dönüşecektir. Danışmanlık etkinlikleri kapsamında ise, sürekli eğitim merkezlerinin, kültür varlığı yapılarında yaşayan vatandaşlara yönelik olarak, sahip oldukları veya yaşadıkları yapıların basit bakım, onarımlarına ilişkin danışmanlık hizmeti vermesi konusu ele alınmaktadır. Bu etkinlik sayesinde, kültür varlığı yapılarına ilişkin bilgi ve bilinç düzeyinin toplumda yaygınlaşması hedeflenmektedir. Koruma bilincinin toplumda yaygınlaştırılmasına yönelik olarak merkezlere tanımlanan diğer bir etkinlik ise yayın faaliyetleridir. Sürekli eğitim merkezlerinin, kendi çalışmaları hakkında ve bölgede bulunan kültür varlıkları ile bu varlıklarda yürütülen restorasyon uygulamalarına dair yayınlar yapması önerilmektedir. Bu yayınlar sayesinde, toplumda kültür bilincinin yükseltilmesinin yanısıra, çeşitli bölgelerde yerel koruma arşivlerinin oluşturulmasına ilişkin ilk nüveler de ortaya konulmuş olacaktır.

Önerilen model aracılığıyla, restorasyon elemanlarına yönelik olarak yerel istihdam olanaklarının artırılması; koruma konusunda uzmanlıkların,

bilginin ve beceri düzeylerinin ülke tarihinde yaygınlaştırılması; yerel arşiv ve dokümantasyon merkezlerinin oluşturulması mümkün olacaktır.

SONUÇ

Mimari koruma ve restorasyon uygulamalarında temel eksikliklerden biri kalifiye teknik personel ve nitelikli usta sağlanmasında yaşanan zorluklardır. Bunun açılımında da ara eleman ve usta yetiştirilmesine ilişkin örgün ve yaygın eğitimlerde yaşanan sıkıntılar önemli yer tutmaktadır. Bu bağlamda, önerilen modelde, mimari mirasın korunması alanında örgün eğitim sisteminin aksaklıklarının giderilmesine paralel olarak yaygın eğitimlerin de yerel dağılımının ve sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi adına, örgün ve yaygın eğitim sistemlerinin birbirleriyle ilişkilendirilmeleri konusu gündeme getirilmektedir. Koruma restorasyon alanında örgün ve yaygın eğitimlerin bütünlük içinde ele alındığı, meslek yüksekokullarını teknik, bilimsel ve eğitsel olarak desteklerken, yaygın eğitim sunarak yerel işgücünü de değerlendiren, yerel kültür varlıklarının nitelikleri paralelinde oluşturulacak yeni bir model geliştirilerek meslek yüksekokulları bünyesinde sürekli eğitim merkezleri kurulması önerilmektedir.

Bu çerçevede koruma eğitimlerinin düzenlenmesine yönelik olarak önerilen modelde, temel ölçütler: koruma eğitiminin yerelleştirilmesi; eğitimlerin uygulama ağırlığının artırılarak ve sektörle mutlak işbirliği sağlanarak geliştirilmesi ve yetiştirilecek kalifiye elemanların istihdam olanaklarının genişletilmesi olmuştur.

Çalışma çerçevesinde konuya yönelik olarak önerilen model, kendi bağlamında işlerlik göstermekle birlikte, unutulmamalıdır ki: korumaya ilişkin kamu bilinci oluşmadığı, kültür varlıklarına dair yasal çerçevede gerekli düzenlemelerin yapılmadığı ve sektördeki çalışma koşullarının bilimsel ve ilkeli bir düzeye ulaştırılmadığı bir ortamda, örgün ve yaygın eğitimlerle yetiştirilecek gençlerin nitelikli uygulamalar gerçekleştirmesini beklemek yersiz olacaktır. Bu nedenle, sadece uygulama elemanlarının eğitim olanak ve koşullarının geliştirilmesiyle yetinilmemesi, bir yandan da mimari koruma uygulamalarına ilişkin yasal çerçevenin gerçekçi, uygulanabilir ve bilimsel niteliğe kavuşturulması; bu uygulamalara ilişkin ihale şartnamelerinde gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygulama şantiyelerinde sektör koşullarının iyileştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Önerilen modelin uygulanmasına paralel olarak, bahsedilen gelişmelerin de yaşama geçirildiği koşulda, özenle yetiştirilecek gençler meslek yaşamlarında başarılı uygulamalar gerçekleştirme olanağına kavuşacak, söz konusu alanda yaşanan önemli bir boşluk doldurulacak ve kültür varlıklarının korunması yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- ALİOĞLU, F. (1999) Restorasyon Ön Lisans Programı Mezun Profili Üzerine Düşünceler, *I. Ulusal Restorasyon Eğitimi Sempozyumu, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, (3-5 Ekim 1996)*, der. A. Özköse, ZKU Safranbolu Meslek Yüksekokulu Yayını, Safranbolu; 26-30.
- ANDREASEN, J. (2003) The Nordic Centre for Traditional Crafts. *Baltic Sea Identity / Common Sea – Common Culture*, ed. J. Litwin, Poland: Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku; 141-3.

- AVIGNON (2015) *Ecole Avignon* [<http://www.ecole-avignon.com>], Erişim Tarihi (26.09.2015).
- BAYDAR, N. (2000) Türkiye’de Taşınabilir Kültür Varlıklarının Konservasyonu ve Uzmanlaşma, *I. Ulusal Taşınabilir Kültür Varlıkları Konservasyonu ve Restorasyonu Kolokyumu*, Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksekokulu Restorasyon ve Konservasyon Programı, (6-7 Mayıs 1999), der. N. Baydar, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara; 39-44.
- COMPAGNONS (2015) *Association Ouvrière des Compagnons du Devoir et du Tour de France*. [<http://www.compagnons-du-devoir.com>], Erişim Tarihi (26.09.2015).
- BILBROUGH, B., MOIR, J. (2004) *Heritage Building Crafts, Crafts in the English Countryside: Towards A Future*, ed. E.J.T. Collins, , Countryside Agency Publications, West Yorkshire; 212-312.
- BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU (2004) Türkiye Büyük Millet Meclisi – Kanun. [<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html>] Erişim Tarihi (22.01.2014).
- CESARI, C. (1996) *Training in Worksite Practice, Strategies for Vocational Training in Architectural Heritage Skills*, Sempozyum Bildirileri, (13 Nisan 1996), ed. J.M. Ballester, Avrupa Konseyi, Paris; 39-42.
- COE (1982). *Specialised Crafts Training and Conservation of the Architectural Heritage*. San Servolo: European Council Publications.
- ÇEKÜL (2014) *Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı Kent Atölyeleri*. [<http://www.cekulvakfi.org.tr/proje/kent-atolyeleri>], Erişim Tarihi (22.01.2014).
- DAVIES, R. (1996) *Study on Structures, Strategies for Vocational Training in Architectural Heritage Skills*, Sempozyum Bildirileri, (13 Nisan 1996), ed. J.M. Ballester, Avrupa Konseyi, Paris; 117-20.
- DONKIN, L. (2001) *Crafts and Conservation: Synthesis Report for ICCROM*, ICCROM e-doc [http://www.iccrom.org/ifrcdn/pdf/ICCROM_02_CraftsandConservation_en.pdf] Erişim tarihi (26.09.2015).
- ERSOY, H.K. (2000) Türkiye’deki İki Senelik Konservasyon ve Restorasyon Eğitiminin Sorunları ve Çözüm Önerileri, *I. Ulusal Taşınabilir Kültür Varlıkları Konservasyonu ve Restorasyonu Kolokyumu*, Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksekokulu Restorasyon ve Konservasyon Programı, (6-7 Mayıs 1999), der. N. Baydar, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara; 17-22.
- GÜÇHAN, N.Ş. (2001) Türkiye’de Restorasyon Eğitiminin Sorunları, *Mimarlık ve Eğitim Kurultayı* (3-4-5 Aralık 2001), der. H. Önel, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, İstanbul; 213-24.
- HISTORIC BUILDINGS AND MONUMENTS COMMISSION FOR ENGLAND. (1983) National Heritage Act. [<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/47/crossheading/historic-buildings-and-monuments-commission-for-england>] Erişim Tarihi (22.01.2014).

- ICCROM (2000) *A Global Training Strategy for Cultural Heritage to Improve Implementation of the World Heritage Convention*, 7 Ekim 2000, ICCROM yayını, WHC.00/CONF.202/INF.15, Paris.
- ICOMOS (1993) *Guidelines for Education and Training in the Conservation of Monuments, Ensembles and Sites*, ICOMOS tüzüğü, Sri Lanka.
- JOKILEHTO, J. (2007) An International Perspective to Conservation Education, *Built Heritage Conservation Education, Built Environment* 33(3) 275-86. KOREFD (2005) *Kültürel Mirasın Korunması Sürecinde Kalifiye Uygulama Elemanı Yetiştirme Programı*, Özgün Ofset, İstanbul.
- KUBAN, N. (2013) *Mimari Koruma Alanında Kalifiye Ara Eleman Yetiştirilmesi İçin Bir Yöntem Önerisi*, yayınlanmamış Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KUDEB (2012) *Koruma Uygulama Denetim Müdürlüğü* [<http://www.ibb.gov.tr/sites/kudeb/Documents/index.htm>], Erişim Tarihi (22.01.2014).
- KÜÇÜK, C. (2000a) Türkiye’de Restorasyon Eğitimi, Sorunları ve Sonuçları, *I. Ulusal Taşınabilir Kültür Varlıkları Konservasyonu ve Restorasyonu Kolokyumu*, Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksekokulu Restorasyon ve Konservasyon Programı, (6-7 Mayıs 1999), der. N. Baydar, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara; 23-28.
- KÜÇÜK, C. (2000b) Dünyada ve Türkiye’de Restorasyon Kavramı, Türkiye’de Yapılanma Sorunları ve Çözüm Önerileri, *I. Ulusal Taşınabilir Kültür Varlıkları Konservasyonu ve Restorasyonu Kolokyumu*, Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksekokulu Restorasyon ve Konservasyon Programı, (6-7 Mayıs 1999), der. N. Baydar, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara; 29-32.
- KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI (2005) *Koruma Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma, Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik*. [<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14431/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-proje-burolari-ile-.html>] Erişim Tarihi (30.04.2013).
- ÖRS, F. (2003). Meslek Yüksekokullarının Toplumsal İşlevi, Bir Meslek Yüksekokulunun Kurumsal İmaj Araştırması, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (10) 1-16.
- ÖZKÖSE, A. (1999) Z.K.Ü. Safranbolu Meslek Yüksekokulu Restorasyon Programı Örneğinde Ülkemizdeki Koruma ve Restorasyon Sürecine Restorasyon Önlisans Mezunu Ara Elemanların Katkısı ve Yeri, *I. Ulusal Restorasyon Eğitimi Sempozyumu*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, (3-5 Ekim 1996), der. A. Özköse, ZKÜ Safranbolu Meslek Yüksekokulu Yayını, Safranbolu; 15-17.
- SPAB (2015) *The Society for the Protection of Ancient Buildings* [<http://www.spab.org.uk>], Erişim Tarihi (26.09.2015).
- T.C. RESMİ GAZETE (2012) *Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğ* [<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121205m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121205m1.htm>] Erişim Tarihi (22.01.2014).

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AEERPA: Association Européenne des Entreprises de Restauration du Patrimoine Architectural / Avrupa Restorasyon Firmaları Birliği

BCRT: Building Conservation and Research Team / Yapı Koruma ve Araştırma Takımı

CITB: Sector Skills Council for Construction / Yapı Sektörü Beceri Konseyi

ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı

EH: English Heritage / Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu

ICOMOS: International Council on Monuments and Sites / Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

KOREFD: Koruma ve Restorasyon Firmaları Derneği

KUDEB: Koruma Uygulama Denetleme Bürosu

NHTG: National Heritage Training Group / Ulusal Miras Eğitim Grubu

MİMARİ MİRASIN KORUNMASINDA UYGULAMA ELEMANLARININ YETİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK YAYGIN EĞİTİM UYGULAMALARI

Kültür varlığı yapılarla ilişkin koruma ve restorasyon uygulamaları, gerçekleştirilen iş kalemlerinin çeşitliliği, uygulama esnasında oluşabilecek beklenmedik sorunlar, yanlış müdahalelerin sebep olabileceği geri dönüşsüz hasarlar gibi nedenlerle özel uzmanlık ve deneyim gerektiren bir uğraştır. Oysa, Türkiye’de koruma ve restorasyon uygulamalarında da -inşaat sektöründe olduğu gibi- genellikle kalifiye olmayan, deneyimsiz işçiler çalıştırılmaktadır. Nitelikli, kalifiye ustaların bulunmadığı bir ortamda istenilen düzeyde koruma ve restorasyon uygulamalarının gerçekleştirilmesi beklenemez. Geçmişte usta-çırak sistemleriyle nesilden nesile aktarılan geleneksel yapı zanaatları ve mimari koruma yöntemleri, günümüzde bir mesleki ve teknik eğitim alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu alanda Türkiye’deki örgün eğitim program sayısının büyük bir hızla artmasına rağmen, mesleki ve teknik eğitimde hedeflerin gerisinde kalınmıştır. Mesleki ve teknik eğitim, eğitim-sanayi-istihdam ilişkilerini temel alan bir modeldir, ancak günümüz koşullarında söz konusu sektörler arası ilişki yeterli düzeyde geliştirilememektedir. Bu sorunun giderilmesi ve kalifiye usta / ara eleman yetiştirilmesine ilişkin çözüm arayışları iki ayrı koldan sürmektedir. Bir yandan mesleki öğretim kurumlarında sunulan eğitimlerin geliştirilmesine ilişkin projeler gündeme gelirken, diğer yandan ise çeşitli kurslar aracılığıyla koruma konusunda yaygın eğitimle ara eleman yetiştirme çabaları devam etmektedir. Çalışma kapsamında, mimari korumaya yönelik Türkiye’de uygulanan ve süreklilik eğilimi gösteren yaygın eğitim çalışmaları olarak Koruma ve Restorasyon Firmaları Derneği’nin (KOREFD), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma Uygulama Denetleme Bürosu’nun (KUDEB) ve Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı’nın (ÇEKÜL) girişimleri ele alınacak; süreçlerde hedef kitleye, sertifikalandırmaya, yerel niteliklere ve sürdürülebilirliğe ilişkin yaşanan sorunlar belirlenecek; yaygın eğitimlere ilişkin uluslararası örneklere değinilecek ve Türkiye’de mimari koruma alanında yaygın eğitimin geliştirilmesine yönelik öneriler getirilecektir.

Received: 24.01.2014; Final Text: 05.01.2016

Keywords: architectural conservation;
implementation staff; informal trainings;
certification programs

INFORMAL TRAINING MODELS FOR IMPLEMENTATION STAFF IN THE CONSERVATION OF ARCHITECTURAL HERITAGE

Implementation works for conservation and restoration are endeavors that require exclusive specialization and experience, because of the variety of work items, the unexpected challenges that may emerge during implementation and the possible irreversible damages of incorrect interventions. However, in Turkey, -just as in the case of new constructions- inexperienced, and unqualified workers are often being employed on conservation and restoration sites. It is not possible to expect conservation and restoration work of the desired quality with the absence of qualified workers. Traditional building crafts and architectural conservation practises, which in the past used to be transferred from master to apprentice, appear today as a vocational and technical education field. By the end of 2012, 15 vocational high schools and 29 junior technical colleges were operational in Turkey for vocational and technical education in restoration and conservation. Despite the rapid growth in the number of such programs in the past years, vocational and technical education has not fulfilled the expectations and objectives. Vocational and technical training (VET) is a model that is based on the relationship of education, industry and employment. However, the expected correlation of these sectors is not achieved under the present conditions. A solution to the problem of implementation staff in Turkey is pursued over two distinct channels: arrangements for formal education and efforts to improve informal training. Along with projects to improve the education offered at VET schools, efforts are also being spent to train intermediary staff for architectural conservation via informal courses. Within the study, the initiatives of KOREFD (Association of Conservation and Restoration Firms), KUDEB (Directorate for the Inspection of Conservation Implementations) and ÇEKÜL (the Foundation for the Protection and Promotion of the Environment and Cultural Heritage), will be introduced, as informal training programs in Turkey with tendencies of sustainability; the problems regarding the target group, certification, local characteristics and sustainability will be specified; European examples of informal trainings will be introduced, and a new model will be proposed for improving the quality of informal training in architectural conservation in Turkey.

NURDAN KUBAN, B.Arch., M.Sc., PhD.

Received her academic degrees from İstanbul Technical University. Her PhD. thesis is titled "A Methodology Proposal for the Training of Qualified Intermediary Staff in the Field of Architectural Conservation." Currently works at Kocaeli University Faculty of Architecture and Design. nurdan.kuban@kocaeli.edu.tr

YEGÂN KÂHYA, B.Arch., M.Sc., PhD.

Received her degrees from İstanbul Technical University. Also studied as a guest researcher at the Technical University of Munich, and the Central Institute of Art History, Munich. Currently works at İstanbul Technical University, Faculty of Architecture. kahya@itu.edu.tr